

Срђан Р. Петровић¹
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику

ЗНАЧАЈАН ДОПРИНОС СРПСКОЈ И СЛОВЕНСКОЈ ТЕОЛИНГВИСТИЦИ

Кончаревић, Ксенија (2015), *Поглед у теолингвистику*, Београд: Јасен.

Кончаревић, Ксенија (2017), *Језик и религија: појмовник теолингвистике*, Београд: Јасен.

0. Интеракција религије и језичког феномена представља подручје за које се јавља све већа заинтересованост у савременој лингвистици. О томе сведочи низ објављених монографских публикација, научних зборника, приређених издања, лексикографских извора, као и знатан број радова у научним часописима. Интересовање за дату проблематику посебно се испољава широм словенског света, иако, разуме се, оно постоји и изван њега. Примера ради, у англосаксонској и немачкој средини такве тенденције могле су се запазити још осамдесетих и деведесетих година прошлог века.

1. Језичких истраживања перципираних у религијском кључу свакако је било и раније. Међутим, за лингвистику више није непознаница да се феномен интеракције језичког и сакралног најцеловитије сагледава у теолингвистици, аутономној дисциплини која припада домену екстерне лингвистике. Име проф. др Ксеније Кончаревић у оквирима словенске теолингвистике ужива ауторитет једног од најзначајнијих, док се у српској несумњиво може оценити као водеће. Она је дала пресудан допринос конституисању, развоју и популаризацији наведене дисциплине у нашој средини. Ксенија Кончаревић је прва у домаћем високошколском систему образовања увела теолингвистику као наставни предмет². Под њеним менторством увелико су одбрањени мастер радови о неком

¹ srdjan.petrovic@fil.bg.ac.rs

² То је учињено најпре на Православном богословском факултету Универзитета у Београду (академске 2013/2014. године уведени су двосеместрални курс *Сакрална комуникација са основама стилистике* на основним студијама и једносеместрални курс *Сакрална комуникација*

од сродних језичких питања, а видни пораст бележи се и у погледу докторских дисертација. Информације о потоњој врсти истраживања домаћа јавност иначе добија превасходно од поменуте ауторке. Та временска линија може се пратити још од 1997. године, када је објављен први рад Ксеније Кончаревић који носи теолингвистички карактер. Њихов број се у међувремену стално увећавао, као и монографска остварења, међу којима се могу издвојити: *Језик и православна духовност: студије из лингвистике и теологије језика* (Крагујевац: Каленић, 2006, 463 стр.) и *Сакрална комуникација: норме, традиције, средства* (Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду – Институт за теолошка истраживања, 2013, 366 стр.).

2. Наставак тих проучавања добио је свој синтетички облик путем књига *Поглед у теолингвистику* (2015) и *Језик и религија: појмовник теолингвистике* (2017). Њих ћемо и приказати у овом прилогу. Дате књиге настале су у оквиру рада на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије „Српска теологија у XX веку: фундаменталне претпоставке теолошких дисциплина у европском контексту – историјска и савремена перспектива” (потпројекат „Славистичка истраживања у теолингвистици”) и представљају плод дугогодишњих истраживања ауторке. Иако се ради о засебним остварењима, она су умногоме сродна. То се може запазити почевши од предметног оквира истраживања, научне новине, али и на основу снажно израженог интердисциплинарног карактера, што их, у светлу кретања у савременој лингвистици, чини изузетно актуелним.

2.1. Проф. др Ксенија Кончаревић бави се интеракцијом језика и религије више од две деценије. Судаћи по објављеним публикацијама, ширина тог бављења може се илустровати чињеницом да су њима обухваћени, у већој или мањој мери, сви језички нивои и већи број лингвистичких дисциплина. На тај начин, појављивање књиге *Поглед у теолингвистику* може се сматрати логичним и у одређеној мери очекиваним резултатом вишегодишњег рада. Постојање такве књиге било је умногоме и потребно, јер у српској славистици није било монографских остварења о теолингвистици. На овом месту упутно је истаћи да *Поглед у теолингвистику* заправо представља прву монографију

на мастер студијама, а већ 2014/2015. године уводи се и предмет *Теолингвистика* на докторским студијама), а затим и на Филолошком факултету Универзитета у Београду (предмет *Теолингвистичка проучавања словенских језика* заступљен је од 2016/2017. године у оквиру докторских студија). Значајну улогу проф. др Ксенија Кончаревић имала је и у увођењу сродних предмета у Републици Српској (нпр. такав курс изводи проф. др Зорица Никитовић на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци, у оквиру Студијског програма српског језика и књижевности).

из области теолингвистике објављену на српском језику. Она засигурно носи и програмски карактер, будући да представља нову, другачију визуру језичког феномена у погледу његовог третмана, дескрипције и анализе.

Циљ ове књиге је да се лингвистичкој и теолошкој јавности представе најзначајнија питања теолингвистике (фундаментална и апликативна подручја, појмовно-категоријални апарат, историјат развоја, савремено стање и перспективе у словенској средини, превасходно руској и српској). Књигу одликује изразита актуелност, будући да се изнета сазнања заснивају и на најновијим истраживањима. О томе сазнајемо како из самог материјала, тако и на основу податка да је у ово дело укључено 15 ауторкиних радова насталих у периоду од 2011. до 2015. године (в. 363–364).

Књига броји 364 странице и има сложену структуру: након *Предговора* (7–9) следе три централна дела насловљена I *Пристап теолингвистици* (11–138), II *Лексикологија, стилистика сакрума, сакрална генологија, сакрални дискурс* (139–308), III *Теолингвистика у примени* (309–333), од којих се свако састоји од више глава, након чега књигу закључују *Додатак* (335–362) и библиографска белешка ауторке (363–364).

2.1.1. Први део отвара глава (11–34) у којој се анализира језик сакралног и сакрално у језику. Теолингвистика је препозната као дисциплина у којој се таква врста односа може представити, анализирати и описати на најцеловитији начин. Она се сагледава превасходно из теоријско-методолошког угла, уз разматрање свих релевантних питања. На убедљив и аргументован начин показује се фундаментални, апликативни, дескриптивни и прескриптивни потенцијал ове дисциплине. Нуди се преглед могућих подручја теолингвистичких истраживања и показује веома широк обим проблематике везане за структуру и функционисање језика у религијском кључу.

У наредној глави (35–52) разматра се језички знак у светлу философије именованости. Познато је да је питање природе језичког знака, његове самосталности одн. условљености екстралингвистичким факторима било актуелно још од почетка развоја науке о језику. Дискусије тим поводом вођене су у неколико историјских наврата. Међутим, у XX веку значајан импулс дала им је *философија именованости (ономатодоксија)*. Услед могућности различите интерпретације суштине Имена Божијег, у оквирима потоње концепције вођено је доста полемике. Након предочавања историјата и основних идеја у полемици коју су водили именованости и именованости, представљена је разрада ове проблематике. Она се врши на примеру дела из области руске религијске философије (будући да се ради о правцу који је настао најпре у домену тео-

логије, а потом и философије), и то превасходно опуса двојице протојереја – Павла Флоренског и Сергија Булгакова. Именословље, као богословски заснована концепција лингвистичког детерминизма, према мишљењу ауторке (51), „остаће забележена као једна од најрадикалнијих манифестација фидеистичког односа према речи.”

Трећа глава (53–81) садржи исцрпан преглед најважнијих истраживачких проблема и резултата постигнутих у словенској теолингвистици крајем XX и почетком XXI века. Наводе се доминантни методолошки приступи таквих истраживања те омогућава увид у релевантна теолингвистичка подручја, фундаментална и апликативна. Сазнања се износе на основу података из дисертационих остварења, монографских издања, тематских зборника и научних часописа (на примеру Русије, Украјине и Пољске). Анализу допуњује велики број библиографских референци, што је веома драгоцено. То доприноси већој информативности текста, проверивости изнетих закључака и постизању боље упућености у дату тему.

По узору на претходну главу, у четвртој се разматра савремена српска теолингвистика (83–112). Изнета сазнања везана су превасходно за период од 2000. до 2013. године и у већој мери базирају се на спроведеним библиографским истраживањима. Предочава се стање доминантно из синхронијске перспективе, а спорадично и са елементима дијахроније. Посебна пажња посвећена је перспективама српске теолингвистике, могућностима њеног даљег развоја у светлости институционалне подршке, високошколског образовања, подстицања научне и стручне делатности (најпре лексикографске – путем стимулса израде речника теолошке терминологије и религијске лексике – али и у домену рада на стандардизацији теолошке терминологије у српском језику).

У петој глави (113–138) Ксенија Кончаревић бави се разматрањем базичних категорија конфронтационих теолингвистичких истраживања. Ова глава носи теоријско-методолошки карактер. У њој се анализира појмовно-категоријални и методолошки апарат конфронтационе теолингвистике. Одређују се њен предмет истраживања, циљ и задаци. Средишње место у раду посвећено је питањима дефинисања основне јединице напоредних теолингвистичких истраживања. Тако се *теонема* одређује као „језички знак, функционална језичка јединица чија је функција транспоновање за теолингвистику релевантног (сакралног) садржаја, односно инваријанта која се реализује на разним нивоима језичког система у виду синтаксичких, фразеолошких, лексичких, творбених, морфолошких, морфонолошких, фонолошких варијаната” (117). Као основно питање методолошке природе издвојен је *tertium comparationis*,

а тачније питање његовог одређења у конфронтационим теолингвистичким истраживањима. Теонема као *tertium comparationis* у потоњим истраживањима чини се доста ограниченом због њене недовољне заступљености на већини језичких нивоа (осим лексичког и фразеолошког), што ауторка убедљиво и доказује. На основу разматрања по језичким нивоима (иманентно и са становишта социолингвистике), на материјалу руског и српског језика, дошло се до закључка да теонема представља *tertium comparationis* у типолошким истраживањима, док *религиолектизам* тако треба посматрати у области конфронтационих теолингвистичких проучавања.

2.1.2. Други део књиге отпочиње главом у којој се теолингвистички предмет сагледава из угла когнитивне лингвистике (139–167). Такав приступ у нашој лингвистици релативно је нов, стога је и број истраживача који га примењује пропорционално мали. На грађи руске и српске асоцијативне лексикографије, ауторка је анализирала асоцијативна поља одабраних лексема из семантичке групе „религија и Црква” (срп. *вера, духовност, побожан, побожност, православни* и *црква*; рус. *Бог, Богородица, вера, духовный, Иисус, святая, свято, святой, святость, храм, Христос и церковь*). Како би се издвојиле подударности, сличности и разлике у корпусима, анализа асоцијативних поља спроведена је са два аспекта – структурног и садржинског. Добијени резултати доводе се у везу са социолошким испитивањима религиозности грађана Русије и Србије. Како се испоставља, слику религиозности у језичкој свести говорника руског и српског језика одликује компатибилност. Неки од значајних закључака до којих је ауторка дошла (165) јесу да религијске представе говорника руског језика одликује аморфност, негативнија емоционална и експресивна маркираност (него што је то случај са говорним представницима српског језика) и већи степен дистанцираности која се испољава путем интелектуалистичког, рационалног или атеистичког приступа.

У седмој глави сагледавају се конституенте стилистике сакрума (169–194). Дато питање сврстава се у фундаментална подручја не само теолингвистике него и стилистике у целини (функционалне стилистике, стилистике ресурса и теорије жанрова). Ауторка најпре критички сагледава постојеће таксономије сакралних функционалних стилова и жанрова у славистици. За потребе теолингвистике она уводи појам *сакралног функционалностилског комплекса* и нуди предлог јединственог и непротивречног полазишта за идентификацију и класификацију функционалних стилова, подстилова и жанрова у сакралној сфери. На примеру руског и српског језика утврђује се интралингвистичка доминанта сакралног функционалностилског комплекса и нуди инвентар

обележја према језичким нивоима, која омогућавају његову диференцијацију у односу на секуларни комплекс.

Научни стил у области теологије разматра се у наредној глави, то се чини из два угла: лингвистичког и лингводидактичког (195–214). Он раније није био предмет лингвистичких истраживања, стога су сагледана најпре његова најрелевантнија екстралингвистичка и интралингвистичка обележја. Њихова условљеност почива на специфичности „методологије богословља и карактера богословског познања у односу на логичко-епистемолошку природу знања у другим областима науке” (196). Примерима се посебно илуструју емоционално-експресивна маркираност теолошког израза и интертекстуалност. У првом делу главе пажња је посвећена лексичким, морфолошким и синтаксичким одликама, као и правилима композиционог обликовања теолошког текста. Други део главе доноси лингводидактичке импликације. На основу постојећих курикулума у теолошком образовном профилу, с једне стране, и уџбеничке продукције, с друге, из теоријско-пројективног угла износе се циљ, задаци и садржај предмета *Руски језик у теологији*. Ксенија Кончаревић веома компетентно разматра дато питање. Њена теоријска полазишта и практичан материјал прошли су апробацију у наставном процесу, а уобличење добила у више остварења уџбеничке и приручне литературе³, чему је несумњиво поговодило више од петнаест година искуства у теолошком образовном профилу.

Следеће три главе посвећене су жанровима сакралне комуникације. Најпре су представљени стилистички аспекти жанра црквене посланице (215–225). Сагледавају се обележја посланице са становишта форме и садржаја, а затим и према језичким нивоима. То се чини у циљу издвајања специфичности које конституишу језичко-стилистички израз посланица. Анализа је спроведена на корпусу посланица објављених на српском језику у периоду од 2008. до 2015. године. Као извор за истраживање послужила су званична гласила Српске православне цркве. У средишту наредне главе налази се проповед (227–255). Како ауторка наводи, у питању је аутономни жанр сакралне комуникације који, на основу низа карактеристичних обележја (екстралингвистички оквир чинилаца који га одређују у лингвостилском погледу, тематски оквир, композиција, богата и разноврсна језичко-стиљска изражајна средства), можемо ква-

³ Нпр. *Руски језик у теологији: обликовање теолошког текста, техника превођења*, Београд: Православни богословски факултет – Институт за теолошка истраживања, 2011, 215 стр. *Руско-српски и српско-руски теолошки речник = Русско-сербский и сербско-русский богословский словарь*, Београд: Службени гласник, 2012, 360 стр. *Руски језик у комуникацији и мисији Цркве: функционални стилови, ресурси, жанрови*, Београд: Православни богословски факултет – Институт за теолошка истраживања, 2014, 376 стр.

лификовати као језгрени жанр сакралне комуникације. Материјал проповеди треба да буде заступљен и у настави руског језика у теолошком профилу. На тај начин, тексту посланице посебно треба приступати са функционално-стилистичког, структурно-композиционог и преводилачког аспекта. У средишту наредне главе налази се жанр молитвене песме, његов језички и стилски израз (257–272). Спроведена анализа показује да се ради о значајном жанру сакралне комуникације, али ипак не језгреном. Како је истраживање духовних песама у српској средини готово немогуће одвојити од настанка и развоја богомољачког покрета у XX веку, жанр духовне (молитвене, паралитургијске) песме разматра се управо на примеру песама које су настале у оквиру богомољачких братстава.

У дванаестој глави пажња је посвећена новијем богослужбеном стваралаштву у окриљу двеју помесних цркава, Руске и Српске православне цркве (273–293). Значајно место припада сфери преводилачке делатности, нарочито у области богослужбених текстова и њихових превода на савремене језике. Ауторка се бави најважнијим службама и остварењима у области химнографије, написаним на црквенословенском, руском и српском језику, уз одређено разматрање њихових језичко-стилских обележја.

Последња глава другог дела посвећена је теолингвистичким аспектима у светлу теорије дискурса (295–308), а тачније литургијском дискурсу. Дата тема, као и неке разматране у претходним главама, у лингвистици је била готово неистражена. Овде се сагледава шири језички материјал – сакрални језици ареала *Pax Slavia Orthodoxa* (у првом реду црквенословенски, али и савремени стандардни језици у литургијској употреби). Анализирају се специфичности метаструктурног обликовања литургијског дискурса на нивоу прозодије. На основу критеријума међусобног односа вербалног и музичког елемента, издвојена су три основна типа ритмичко-интонационог обликовања сакралних текстова – псалмодија, екофонетика одн. возгласно читање и мелизматско појање – који налазе своје место у свакој развијеној богослужбено-појачкој култури.

2.1.3. Наредни део књиге посвећен је апликативним подручјима теолингвистике. Састоји се од две главе. Прва од њих је лексикографског карактера (309–322). Настала је са циљем сагледавања готово нерасветљеног становишта. У питању је бављење теолошким терминосистемом које извире из потреба његове наставне презентације у теолошком образовном профилу, ради овладавања језиком струке. Глава отпочиње прегледом бављења терминологијом богословских дисциплина у савременим славистичким истраживањима. Средишње место у раду припада методолошким питањима израде дидактичког те-

олошког речника. Разматрања се заснивају превасходно на сазнањима до којих се дошло приликом израде *Руско-српског и српско-руског теолошког речника* (К. Кончаревић, М. Радовановић, Београд: Службени гласник, 2012), иначе првог речника овог профила у руско-српској и српско-руској лексикографији.

Значај овог речника не огледа се само у потоњој констатацији. *Руско-српски и српско-руски речник* припада типу лексикографских извора који су малобројни у преводној словенској лексикографији, а по свој прилици нема еквивалената, будући да је успешно инкорпорирао начела из више области – лексикографије, традуктологије, теолингвистике и лингводидактике (што представља захтеван задатак за монографско издање, а камоли речничко). Значајно је пратити искуства изнета у погледу етапне израде речника, а најпре а) теоријског заснивања структуре речника, одабира и презентације лексема, б) селекције грађе в) лексикографске обраде одредница и г) апробирања добијеног материјала у процесу наставе (314). Драгоцени су примери речничке микроструктуре, а нарочито на нивоу семантизације терминолошких јединица, терминологизоване општеупотребне лексике, лексема са сложеном полисемантичком структуром, међујезичких хомонима и паронима и лексичких јединица са национално-културном компонентом значења (несквивалентна и лексика са конотацијом).

У последњој глави монографије (323–333) Ксенија Кончаревић демонстрира могућности бављења теолингвистиком у домену теорије и технике превођења. Наслов романа *Петријин венац* Драгослава Михаиловића и еквивалент који се среће у преводу на руски језик (*Венок Петрии*) послужили су као одличан пример колико превођење наслова може бити сложено. Ово је случај када се смисаоно-значењски садржај речи из наслова неминовно преплиће са сижејним и идејним линијама дела. Употребом руске лексеме *венок*, како показује анализа, изостављају се доминантни планови пренесеног значења лексеме *венац* у српском језику, стога би руска лексема *венец* била адекватније преводилачко решење. Ауторка показује да ове аспекте преводилац треба такође да уважи приликом превођења, али и поседује висок ниво компетентности, најпре у лингвистичком, књижевнотеоријском и културолошком погледу.

Као последње, али не и неважно, треба поменути једну од значајнијих одлика књиге *Поглед у теолингвистику*. То је обиље библиографских података које се среће како на нивоу глава, тако и у последњој целини глобалне структуре (335–362). У датој целини, названој *Додатак*, налази се богата грађа за тематску библиографију словенске теолингвистике.

2.2. Књига *Језик и религија: појмовник теолингвистике* један је од доказа да се теолингвистика убрзано развија, премда релативно млада, будући да постојање књига као што су појмовници више одликује научне дисциплине са дужом традицијом и већим нивоом разгранатости. *Појмовник теолингвистике* је настао како би се представиле основне категорије религиолошко-теолошке перцепције језичког феномена и објаснили основни појмови теолингвистике. Потреба за његовим постојањем огледа се у чињеничном порасту интересовања за теолингвистику. Све је већи број заинтересованих истраживача који немају довољан увид у њен појмовно-категоријални апарат и постојећа достигнућа. Како живимо у времену расцрковљења Цркве, видне дехуманизације човека и кризе људског идентитета, место језичког идентитета све се више препознаје као значајно. Промисљање о језику из перспективе духовности, како умесно истиче ауторка (8), „није пуко историјско, национално, културолошко, традиционалистичко, институционално, клерикално или академско питање – то је животно, егзистенцијално питање, питање опстанка темељних вредности личности и заједница. Открити наново човека, рехабилитовати личност, културу, духовност, језик, демистификовати све постојеће полуистине и неистине, васпоставити и открити оне божанске и вечне тежње и димензије у нама, показати истински смисао људског постојања јесу наша суштински важна животна питања и наш животни задатак.”

У књизи *Језик и религија: појмовник теолингвистике* представљено је 107 основних појмова из области теолингвистике. Ради се о најзначајнијим терминима и терминолошким синтагмама неопходним за боље разумевање ове дисциплине. Значајно место припада „сакралним језицима, најзначајнијим сакралним споменицима у којима су сачуване културне и цивилизацијске вредности традиционалних религија, као и појмовима везаним за ширење духовних спознаја у тим религијама, а посебно мисију и комуникацију православне Цркве” (9). Услед интердисциплинарности предмета разматрања, део одредница у *Појмовнику* посвећен је терминима из низа нејезичких дисциплина, превасходно теолошких и религиолошких, које са теолингвистиком ступају у контактни или комплементарни однос. Одреднице се наводе према азбучном реду. За разлику од одредница енциклопедијског карактера, у овом случају њихов обим уме бити дужи (чак и бројати више страница, нпр. в. одреднице *Агиоантропоними*, *Патристички жанрови*, *Сакрални језици*, *Симболи и исповедања вере*). Списак литературе такође није заступљен на нивоу одреднице. То се чини на самом крају књиге (341–347). Тамо је понуђен богат преглед литературе, тематски широк и разврстан према областима релевантним за

теолингвистичка проучавања (општа религиологија, библијска археологија, библијска ерминевтика, богослужбени устав и литургија, византологија, исагогика Светог Писма Старог Завета, историја библијске критике Старог Завета, историја библистике Новог Завета, упоредно богословље).

Дела попут *Појмовника теолингвистике* Ксеније Кончаревић у српској науци о језику до сада није било, а ни у другим словенским срединама, колико нам је познато. Новину запажамо и према начину на који је грађа представљена у *Појмовнику*. Језичка перспектива овде се нуди путем појмова чији садржај неретко излази из оквира лингвистике и залази у теологију. У домену такве интеракције, проф. др Ксенија Кончаревић један је од најкомпетентнијих стручњака, што је датом књигом још једном и потврдила.

По свој прилици, није случајно што је књига названа *Језик и религија*. То је случај и са истоименом монографијом Н. Б. Мечковске, објављеном у Москви 1998. године, којом је теолингвистика доспела у центар интересовања научне јавности у Русији. На тај начин, *Појмовник* се може сагледавати и као својеврсни одговор Н. Б. Мечковској. Интересантна је, а унеколико и симболична веза да заправо оба издања, свако у својој средини (премда једна другу не искључују), дају суштински допринос теолингвистици и отварају јој врата научне, стручне, академске и шире јавности.

Ово дело може бити од користи студентима мастер и докторских студија (најпре у филолошком и теолошком образовном профилу), али и свим истраживачима који се интересују за преплитања језика са религијом и теологијом. *Појмовник* на тај начин може представљати поуздан оријентир приликом самосталног рада, допринети стицању основних знања из области теолингвистике, помоћи у праћењу одговарајуће литературе, као и приликом потенцијалног бављења неким од сродних питања.

3. Приказане монографије проф. др Ксеније Кончаревић представљају значајан допринос истраживањима словенских језика у области теолингвистике, али и српске лингвистичке славистике у целини. Њима се попуњава празнина у постојању сродних студија. Дела *Поглед у теолингвистику* и *Језик и религија: појмовник теолингвистике* карактерише релевантност предмета истраживања, научна актуелност и завидан ниво акрибије. Видно испољена интердисциплинарност пружа могућност за увид у више језичких нивоа, аспеката и дисциплина. С обзиром на дводеценијско бављење теолингвистиком, Ксенија Кончаревић износи сазнања која су добила верификацију у научној јавности, што потврђује ауторкино учешће на многобројним научним конференцијама, радови публиковани у референтним зборницима, часописима,

колективним монографијама. С друге стране, као значајно видимо и то што су изнети подаци прошли апробацију у настави, у различитим образовним профилима, те кроз вишегодишњи менторски рад са студентима мастер и докторских студија.

Са методолошког становишта, како теоријски тако и емпиријски, наведене монографије могу се оценити као поуздане и узорне. Као такве оне представљају драгоцен извор података везаних за интеракцију језика и религије, и њихово преплитање. У њима се нуди доста подстицајне грађе и обиље релевантне литературе. Читајући поменуте књиге, запажа се импресивна ширина знања које поседује проф. др Ксенија Кончаревић, али и изузетна разноврсност области којима се готово подједнако успешно бави (лингвистика – иманентно и у интердисциплинарним оквирима, лексикографија, лингводидактика, теорија и техника превођења, библиографија).

Значај монографија *Поглед у теолингвистику* и *Језик и религија: појмовник теолингвистике* огледа се у фундаменталном погледу (ширење спознајних радијуса најпре у области теолингвистике, а затим лингвокултурологије, функционалне стилистике, теорије жанрова, фразеологије, лексикографске теорије, библиографије, генологије, когнитивне лингвистике и теорије дискурса), али и апликативном (допринос лексикографској пракси – превасходно у домену специјалне лексикографије преводног типа, фразеографији, теорији и техници превођења, лингводидактици). Оне доприносе утемељењу теолингвистике у српској средини. Њима се отвара круг нових питања и могућност примене другачијих теоријско-методолошких приступа језичком феномену. Из свега наведеног јасно произлази да дате монографије могу користити ширем кругу читалаца, од научних радника до свих оних који трагајући за одговорима на различита језичка питања доспевају у непрегледно пространство духовних димензија.